

Η ΚΑΥΚΑΣΙΟΣ ΡΩΣΣΙΑ*

ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΑΥΤῃ ΕΛΛΗΝΕΣ

(ἀπόσπασμα μελέτης)

Α'.

Ἱστορικαὶ καὶ μυθολογικαὶ παραδόσεις περὶ Καυκάσου. — Ὁ βράχος τοῦ Προμηθέως. — Ἥθη, ἔθιμα, γλῶσσαι, φυλαί, θρησκεῖαι.

ΣΗΜΑΣΙΑ τῆς Καυκασίας εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν μεγίστη.

Ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιότατων χρόνων τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου ὁ Καύκασος ἐπεσπάσατο εὐλόγως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Διὸ καὶ τὸ ὄνομά του συνεδέθη μετὰ τῶν πρωϊμωτάτων θρύλων, μετὰ τῶν προϊόντων τῆς φαντασίας τῆς προϊστορικῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ ἡλίθιοι κορυφαὶ τοῦ γιγονοκεφάλου τούτου γίγαντος, αἱ χανόμεναι εἰς τὰ δυσθεώρητα ὕψη τοῦ αἰθέρος καὶ δεσποζοῦνται δύο ὀλοκλήρων κόσμων, ἐθεωρήθησαν ὑπὸ

* ΣΗΜ. — Ὁ ἐν Νοβοροσίησκ τῆς Ρωσσίας ἐμπορευόμενος κ. Δ. Γ. Κωνσταντινίδης, εἰς ἐκ τῶν διακεκριμένων καὶ συμπαθεστάτων μελῶν τῆς αὐτοῦ ἐλληνικῆς παροικίας, ὅστις, πλὴν τῆς εὐρείας ἐμπορικῆς αὐτοῦ δράσεως, οὐ παύεται, κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς, καταγινόμενος καὶ εἰς τὰς προσολεῖς αὐτῷ μελέτας, εὐηρεστήθη ν' ἀποστείλῃ ἡμῖν μακρὰν καὶ περισπούδαστον πραγματείαν περὶ Καυκασίας Ρωσσίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐλλήνων, πλήρη ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν καὶ στατιστικῶν λεπτομερειῶν, παρέχων οὕτω, πρῶτος καὶ μόνος ἴσως ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, τελείαν εἰκόνα τοῦ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐγκατεσπαρμένου ἐλληνισμοῦ. Δυπούμεθα ὅτι, ἔνεκα τῆς στενότητος τοῦ χώρου ὃν διατίθῃσι τὸ ἡμέτερον Ἡμερολόγιον, δὲν δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ὧδε ὀλοκλήρον τὴν μελέτην ταύτην τοῦ κ. Κωνσταντινίδου εἰς ἀπόλαυσιν καὶ σπουδὴν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν. Διὰ τοῦτο περιοριζόμεθα νὰ σταχυολογήσωμεν ἐξ αὐτῆς καὶ συνοψίσωμεν τὰ σπουδαιότερα κεφάλαια, βέβαιοι ὄντες ὅτι καὶ οὕτως περιεχομένα θ' ἀναγνωσθῶσιν ἀπλήστως διὰ τε τὸ ἐπαγωγόν, τὴν λεκτικὴν χάριν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικίλιν τῶν ἐν αὐτῇ ἐκτιθεμένων.

τῆς ἀφελοῦς φαντασίας τῶν ἀρχεγόνων ἀνθρώπων ὡς τὰ μυστηριώδη σκηνώματα φοβερῶν θεοτήτων, ἐκπεμπουσῶν ἐκεῖθεν ἐπὶ τοὺς βροτοὺς τὸν σμερδαλέον κεραυνὸν καὶ τὸ ζεῖδωρον ἡλιακὸν ρῶς καὶ θάλπος

Μετὰ τοῦ Καυκάσου συνέδεσε καὶ ἡ δαιμόνιος φαντασία τῶν προγόνων ἡμῶν τὸν μῦθον τοῦ Προμηθέως τοῦ γενάρχου τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦ τολμήσαντος ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν θεῶν καὶ τιμωρηθέντος ὑπ' αὐτῶν διὰ προσπασσαλεύσεως ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐνῷ τὸ φοβερὸν ὄρνεον ἀμειλίχτως κατεσπάρασεν αὐτοῦ τὰ σπλάγχνα, ἀεννάως ἀνανεούμενα.

Τὸ ἐκπληκτικὸν ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη δὲν ἐσθῆσθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Καὶ σήμερον ἔτι ὁ περιοδεύων τὸν Καύκασον δύναται ν' ἀκούσῃ παρὰ τοῦ πρώτου ἐντυχόντος ὀρεσιβίου ποιμένος τὴν διήγησιν, καθ' ἣν ἕκ τινος ἀπροσπελάστου φάραγγος τοῦ Ἑλβρους, ὃν οἱ ὀρεινοὶ ἀπεκάλεσαν ἡ γε μὴν ὀνομαζομένη πνευματῶν (djinn-padichah) ἀναδίδονται οἱ στόνοι καὶ γογγυσμοὶ ἀνθρωπίνου ὄντος γιγαντιαίων διαστάσεων προσδεσμευμένου ἀπὸ αἰώνων ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ καὶ διὰ τῶν ἀπεγνωσμένων αὐτοῦ σπασμῶν καὶ ἐντάσεων τῶν μελῶν διατείνοντος ἀπαισίως τοὺς πέριξ βράχους. Δείκνυται δ' ἔτι παρὰ τὴν Σθανετιάν ἡ «Πέτρα τοῦ Προμηθέως», ἐνθα προσηλωθεὶς ὁ πυροκλόπος Τιτὰν ὑπέστη τὴν ποινήν τοῦ Διός.

Ὁ Καύκασος ὑπῆρξε τὸ τέρμα καὶ τῆς ἀξιωματικότητος ἐκείνης ἐκστρατείας τῶν Ἀργοναυτῶν ὑπὸ τὸν Ἰάσονα, τῶν πρώτων τούτων τολμηρῶν θαλασσοπόρων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας, τῶν ἐπιδραμόντων εἰς τὴν χρυσοφόρον Κολχίδα πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ περιφήμου ἐκείνου δέρατος. Τὰ δὲ ἀμυδρὰ λείψανα τῆς Κύτης ἡ Κουταΐας (τανῦν = Κουταΐς) μαρτυροῦσιν εἰσέτι τὸ θέατρον τῶν τερατουργημάτων τῆς διασήμευ φαρμακευτρίας.

Ἐπ' ἐσχάτων ἀκάματος ρῶστος ἀρχαιολόγος ἀνίχνευσε τὸ ἄντρον τοῦ Ἰάσονος, κείμενον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ χρυσοφόρου Φάσιδος ἢ Πάσιδος (νῦν = Ριῶνου) οὗ τὸ ὄνομα θαυμασίως περιεσώθη ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τοῦ προκειμένου βουνοῦ (Πὰς-μτά).

Ἡ ἐποποιία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ὁμοίως συνεδέθη πρὸς τὸν Καύκασον.

Ἐπὶ τῶν καταφύτων ὄχθων τοῦ Τεγούρ δεικνύνται ἔτι τῷ ξένῳ τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς Αἴας γενετήρας τῆς Κίρκης, ἥτις διὰ τῶν καταχθονίων αὐτῆς μαγγανειῶν ἐπεβουλεύθη τὸν πολύμητιν Ὀδυσσεῖα καὶ τοὺς πολυπλάγχτους αὐτοῦ ἐταίρους.

Ὁ Καύκασος τέλος ὑπῆρξεν ἡ ἔδρα τοῦ μυθολογουμένου βασιλείου τῶν Ἀμαζόνων.

Ὁ πολὺς γεωγράφος Ρίττερ ἀποφαίνεται μετὰ πεποιθήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τε ἐπιχωρίων παραδόσεων καὶ ἀκριβῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀφύκτως ἀπὸ τοῦ Καυκάσου ὡς ὀρμητηρίου ἐπεξετάθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς.

Τὸν τοιοῦτον ἰσχυρισμὸν ἐπιρρωνύουσι καὶ ἀρχαῖαι Σκανδιναυικαὶ παραδόσεις περὶ μεταναστεύσεως ἐθνῶν πρὸς Βορρᾶν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἀσων.

Οὗτοι πρέπει νὰ ᾔναι οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Ὁσέτων (Ossétini ρωσιστί). Τοῦλάχιστον ὁ Στράβων ἀναφέρει πόλιν τινὰ Ἀσαν (ἢ Ἀζαν) ἐπὶ τῷ Τανάϊδι — νῦν Δών — ποταμῷ παρὰ τὴν σημερινὴν πόλιν Ἀζώφ καὶ ἐξ αὐτῆς φαίνεται ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ Ἀζοφικὴ θάλασσα (=θάλασσα τῶν Ἀσαίων).

Καὶ ἡ Γραφή ὡς γνωστὸν θέτει παρὰ τὸν Καύκασον τὸ καταφύγιον (μετὰ τὸν κατακλυσμὸν) τοῦ Νῶε μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, οἵτινες διασκορπισθέντες ἐπὶ τὰς τρεῖς ἡπείρους ἐπεξέτειναν τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ἐκεῖ που δὲ ἐτοποθέτησαν πολλοὶ τῶν ἐπιστημόνων καὶ τὸν Παράδεισον.

Μετὰ τοιαῦτα προηγούμενα οὐδεμία ὑπερβολὴ εἶναι ν' ἀποφανθῇ τις ὅτι ἡ Καυκάσια ἀποτελεῖ ἀπέραντον καὶ ἀνεξάντλητον μουσεῖον ἱστορικῶν, ἐθνογραφικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, οὐδαμοῦ γῆς ἀπαντῶντων, καὶ τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιστήμη εἰσέτι δὲν ἐξεμεταλλεύθη. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ!

Ὡστε ἡ σπουδὴ τοῦ Καυκάσου ἰσοδυναμεῖ πρὸς σπουδὴν σχεδὸν ἀπάσης τῆς ἀνθρωπότητος.

Πρὸ τοῦ φιλολόγου διανοίγεται ζῶν ἰνσιτιτοῦτον γλῶσσῶν καὶ διαλέκτων, οὐ μόνον ἀνατολικῶν καὶ νοτίων, ἀλλὰ καὶ παντοίων ἄλλων.

Διὰ δὲ τὸν ἀνθρωπολόγον ἡ χώρα ἔχει τὸ ἐξῆς σπάνιον πλεονέκτημα. ὅτι ἐν τῷ ζῶντι τούτῳ ἐθνολογικῷ μουσεῖῳ διτηρήθησαν ἀμιγεῖς τύποι προγενεστέρων ἱστορικῶν μορφῶν, καθ' ὃν τρόπον μεταξὺ τῶν διαφόρων γεωλογικῶν διαπλάσεων περιεσώθησαν λείψανα ἐκλειοπύτων ὀργανικῶν ὄντων.

Ἐπομένως δυνάμεθα αὐτόθι ν' ἀντιληφθῶμεν γλῶσσῶν καὶ ἐθιμῶν ἐκλειψασῶν ἀλλαχόθεν πρὸ ὀλοκλήρων αἰώνων, καθάπερ ἐν τοῖς παγετώδεσι πεδίοις τῶν κατεψυγμένων μερῶν τῆς ὑπερβορείου Σιβηρίας ἐπανευρίσκωμεν ἀναλλοίωτα ὑπὸ τοῦ χρόνου τὰς σάρκας, τὸ δέρμα καὶ αὐτὸ τὸ τρίχωμα τῶν προκατακλυσμιαίων ἐλεφάντων (mamouth). Οἱ κοινωνικοὶ καὶ οἰκογενειακοὶ θεσμοὶ ἐν τισιν ἀποκέντροις ὑψιπεδίοις τοῦ Καυκάσου (Διγορίχ, Σθανετίχ κλπ.)

εἶναι τόσῳ πατριαρχικοί, ὥστε βλέπων τις αὐτοὺς βυθίζεται ἐν τῇ ἐκστάσει του εἰς τὸν ζόφον τῶν αἰώνων, ἀναπολῶν τοὺς μακαρίους χρόνους τοῦ Κύρου ἢ τοῦ Σεσώστριος.

Καὶ αὕτῃ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία. παρ' αἷς φυλαῖς ἐπικρατεῖ, εἶναι ἀναμειγμένη μετὰ πληθὺν ἀρχαίων εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων καὶ τελετῶν, διαστρεβλόντων ὅλως αὐτήν.

Πλὴν τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας—ἥτις ἐπικρατεῖ κυρίως κατὰ τὰ ἀνατολικά τοῦ Καυκάσου—ὑπάρχουσιν ἔτι ἐνιαχοῦ, καὶ ἰδίως παρὰ τὴν ἱερὰν πόλιν Βακκοῦ, καὶ τινες πυρολάτραι, λείψανα ὁπαδῶν θρησκειύματος ἐπικρατοῦντος ποτὲ αὐτόθι, παρὰ τὰ αἰώνια πυρά, τὰ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἀναθρώσκοντα...

Πρὸς τοῦτοις διασώζονται ἔχνη τοῦ θρησκειύματος τῶν ἀρχαίων Κελτῶν (δενδρολατρῶν) οἵτινες, ὡς γνωστόν, ἰδιαιτέραν τιμὴν ἀπένειμον εἰς τὰς δρυς.

Ὁ ἰθαγενὴς τοῦ Καυκάσου ἔχει σῶμα εὐθυτενὲς καὶ λιγυρόν· παράστημα ἀρρενωπόν. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ σύμμετρος. Κόμη οὐλὴ, μέτωπον ὑψηλόν, ρίς γρυπὴ, βλέμμα ἀέτειον. Ἡ ὅλη δὲ φυσιογνωμία ἀποπνέει ὑπερφηάνειαν καὶ ἡρωϊσμόν. Ἡ κανονικότης τῶν χαρακτηριστικῶν του παρέσχεν εἰς τὸν Blumenbach τὸ ἐνδόξιμον νὰ λάβῃ αὐτὸν ὡς τύπον κατὰ τὴν εἰς φυλὰς κατάταξιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὀνομάσας τὴν λευκὴν φυλὴν καυκάσιαν. Ὁ ἀὴρ τῶν ὀρέων ἀνέπτυξε τοὺς πνεύμονας αὐτοῦ, τὸ δὲ ἀλάθητον τοῦ βλέμματος καὶ ἡ εὐκίνησις τῶν μελῶν ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διαβιώσεως, κατέστησεν αὐτὸν παροιμιώδη περὶ τὴν σκοπευτικὴν δεινότητα καὶ τὴν ἱππασίαν.

Φέρουσι μετὰ χάριτος τὴν γραφικὴν ἐθνικὴν στολὴν, τὴν γνωστήν καὶ παρ' ἡμῖν Κιρκασίαν ἤν, μετὰ τὸν δασύμαλλον σκούφον μέλανα ἢ λευκόν, ἐπιστεφόμενον συνήθως ὑπὸ ἐρυθροῦ, καὶ τὸν ἐξ ἐρέας ποδήρη χιτῶνα μετὰ ἐπὶ τοῦ στήθους ἐγκαρσίως ἀμφοτέρωθεν προετραμμένα φυσιογνωστικὰ κοσμήματα, ἔμπροσθεν δὲ ἀπὸ τελαμῶνος περιβάλλοντος τὴν ὄσφυν καὶ φέροντος διάφορα ἐξαρτήματα συνήθως ἀργυρὰ κρέματα ἢ ἰδiosisχίμος ἐκείνη μάχαιρα (Kynjal) ἢ κοινῶς χαντζάρι παρ' ἡμῖν καλουμένη, οὕσα πολλάκις μεγάλῃς ἀξίας.

Ἡ καλλολογία τῶν Κιρκασιανῶν καὶ ἄλλων γυναικῶν τοῦ Καυκάσου, ἰδίως κατὰ τὰ ΝΑ παράλια αὐτοῦ ἥτοι τὴν Κάτω Κολχίδαν (Μιγγρελίαν) δακρίως διεφθάρη ἀνέκαθεν. Οἱ ἐθνικοὶ χοροὶ τῶν Καυκασίων εἶναι λίαν γραφικοί.

B'.

Χωρογραφία τῆς Καυκασίας. — Ὅρια, ἔκτασις. — Πληθυσμός.
— Διοικητικὴ διαίρεσις. — Κάτοικοι. — Κλίμα, χλωρίς, ζῶα,
ὄρυκτά.

Καυκασίαν λέγοντες ἐννοοῦμεν τὸν εὐρὺν ἐκεῖνον ἰσθμόν, τὸν περιλαμβανόμενον μεταξύ τῆς Κασπίας Θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου. διατεμνόμενον δὲ κατὰ μῆκος καὶ ἐγκαρσίως ὑπὸ τῶν ὀμωνύμων ὁρέων τῶν ὑψηλοτέρων τῆς Ρωσσίας καὶ ὀριζόμενον βορειόθεν μὲν ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ νομοῦ τοῦ Τανάϊδος (Δονσκάγια Ὀμπλαστ) καὶ τοῦ Κυβερνείου τῆς Ἀστραχάνης (Ἀστραχάνσκαϊα Γουβέρνια), νοτιόθεν δὲ πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ Περσίαν περιλαμβανόμενον μεταξύ γραμμῆς διηκούσης ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Kormouche — ὀλίγῳ κάτωθεν τοῦ Βατοῦμ — πρὸς τὰ ΝΑ, μέχρι τοῦ Ἀραράτ, ἐντεῦθεν δὲ χαμπτομένης κατὰ τὸν ροῦν τῶν ποταμῶν Ἀράξου καὶ Ἀσάρου εἰς τὴν Κασπίαν.

Τὸ ἐμβαδὸν τῆς χώρας εἶναι περὶ 775 000, τετρ. χλτρ. ὁ δὲ πληθυσμὸς συμποσοῦται εἰς 3 1]2 περίπου ἑκατομμύρια, κατανέμεται δὲ ὡς ἐξῆς :

Βόρειος Καύκασος

Κυβερν. Σταυρουπόλεως	100,000
Νομὸς Τερέκ	800,000
» Κουβάν	1,700,000
» Εὐξείνου	40,000

Ὑπερκαυκασία

Κυβερν. Κουταΐδος	1,050,000
» Τιφλίδος	1,060,000
» Ἐριβάν	710,000
» Βακού	770,000
» Ἐλισαβετουπόλ.	800,000
Νομὸς Δαγεστάν	610,000
» Κάρς	220,000
περιφέρεια Ζακατάλ	75,000

Τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τοῦ Καυχάσου ἀποβαίνει λίαν δυσχερὲς νὰ προσδιορίσῃ τις ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὑπερβαίνει τὰς 100 000, διεσπαρμένος ἔτι εἰς τὰς διαφόρους διοικήσεις τοῦ Καυχάσου, κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν, λόγῳ πλειονότητος :

1) Νομὸς Κάρς — 2) Κυβερν. Τιφλίδος — 3) Κυβερν. Κουταΐδος. — 4) Νομ. Κουβάν. — 5) Νομ. Εὐξείνου. — 6) Κυβερν. Ἐριβάν. — 7) Κυβερν. Ἐλισαβετουπόλεως.

Ὁ Καύκασος ἐκτείνεται εἰς μῆκος 1400 χλτρ. διευθυνόμενος ἐκ τῶν Δ.Β. πρὸς τὰ Α.Ν., ἔχων μέγιστον ὕψος (Elbrouss) 5650 μ. καὶ διατέμνων τὴν χώραν εἰς 2 φυσικὰ τμήματα, ὧν τὸ μὲν

καλεῖται συνήθως Βόρειος Καύκασος, τὸ δὲ πρὸς νότον Ὑπερκαυκάσια (Zakawkazié).

Διοικητικῶς ἡ Καυκάσια ἀποτελεῖ μέγα τμήμα ὑπαγόμενον ὑπὸ ἰδίων γενικὸν διοικητὴν, ὅστις εἶναι συγχρόνως καὶ ἀρχηγὸς τῶν αὐτόθι στρατευμάτων, ἐδρεύων ἐν Τιφλίδι.

Μερίζονται δὲ ὁ μὲν Βόρ. Καύκασος εἰς τοὺς σερατιωτικοὺς, νομοὺς τοῦ Κουβάν καὶ Τερέκ καὶ τὸ Κυβερνεῖον Σταυρουπόλεως ἡ δὲ Ὑπερκαυκάσια εἰς 6 Κυβερνεῖα (Τιφλίς, Ἐριθάνη, Κουταῖς Ἐλισαβετούπολις, Βακού καὶ Εὐξείνος, ὧν τὸ τελευταῖον ἐσχηματίσθη πρὸ ἐνὸς ἔτους, πρότερον δ' ἀπετέλει περίφερειαν), 2 ἐπαρχίας (Κὰρς καὶ Δαχεστάν [= ὀρεινὴ χώρα], καὶ μίαν περίφερειαν (Ζακατάλ).

Οἱ κατ' οἰκοὶ διακρίνονται εἰς Ὅρεινοὺς (ρωσσιστὶ γορτοὶ) Ὑπερκαυκάσιους καὶ Κοζάκους τῆς γραμμῆς τοῦ Κουβάν καὶ τοῦ Τερέκ.

Οἱ καυκάσιοι ὀρεινοὶ διαίρουνται εἰς Ἀβασγούς (;) (Abbaz) Κιρκασίους (Tcherkéss ἢ Ἀδιγέ) Λεσγίους. Ὅσσέτους καὶ Τσετσέντους. Οἱ ὑπερκαυκάσιοι περιλαμβάνουσιν 9 ἔθνη τοῦ Ἰβηρικοῦ ἢ Γεωργιανοῦ κλάδου (Γρουζῖνοι) καὶ ζῶσιν ἀναμιξ μετὰ Ἀρμενίων, Τατάρων, Περσῶν, Κούρδων καὶ εὐαρίθμων ρώσων ἀποίκων προσφάτως ἐγκατασταθέντων ἐπὶ γρουζικῶν γαιῶν.

Δέον νὰ προστεθῇ ὅτι ἐκάστη τῶν ἄνω φυλῶν ὑποδιαιρεῖται εἰς πλείστας ἄλλας δευτερευούσας, αἱ αὖ ἐπεχειροῦν καὶ νὰ κατονομάσω ἀπλῶς ἥθελα σχηματίσει κατάλογον μακρότερον τοῦ τῶν νηῶν τῶν Ἀχαιῶν ἐν τῇ Ἰλιάδι.

«Ἐθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑαυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος» εἶχεν εἶπει καὶ ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, εὐρεθεὶς ἴσως εἰς οἷαν κάγῳ θέσιν νῦν, καθόσον τὴν ταξινόμησιν καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν λαῶν τούτων οὐδ' αὐτοὶ ἔτι οἱ ἐκ συστήματος ἔθνολόγοι ἠδυνήθησαν νὰ διακριβώσωσιν.

Ὡστε παρερχόμενοι τὸ σημεῖον τοῦτο αἱ ἐπισκοπήσωμεν τὴν φυσιογνωμίαν τῆς χώρας ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν.

Μετὰ πολλῶν ἡμερῶν σιδηροδρομικὴν πορείαν ἀφήνομεν ὅπισθεν ἡμῶν τὰς ἀχανεῖς καὶ εὐφόρους, ὡς αἱ Pamras τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ρωσσικὰς πεδιάδας ἔνθ' αὖ, ὡς ὁ ποιητὴς ἠθέλεν εἶπει :

Nulla sylva, nulla mons, nullus lapis

καὶ ππρακάμπτοντες τὰς ἀγόνους ἐρήμους τῶν Κιργιζίων νομάδων καὶ τῶν Καλμύκων καθόσον προσπελάζομεν πρὸς τὸν Καύκασον βλέπομεν νέον κόσμον διανοιγόμενον πρὸ τῶν ἐκπλήκτων ἡμῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὡτεῖ ἐν καλιδοσκοπίῳ παρερχόμενα πρὸ

ἡμῶν ποικιλλότατα τοπεῖα, συναρπάζοντα διὰ τῆς κιλλονῆς καὶ τοῦ μεγάλειου αὐτῶν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰς θλιβεράς μονοτόνους στέππας διαδέχεται ἤδη σειρὰ βουνῶν, κοιλάδων, δρυμόνων προκαλούντων εὐάρεστον συναίσθημα. Ἐχουσι καὶ αἱ στέππαι τὸ *suī generis* μεγαλεῖον αὐτῶν, ἀλλὰ προκαλοῦσι μᾶλλον μελαγχολικὰς σχέψεις, πιέζουσαι οἷονεὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἰδίως τὸν χειμῶνα ὅτε ἐπὶ μῆνας ὅλους παχὺ στῶμα χιόνος καλύπτει ὥσεί διὰ σαβάνου τὰς ἀτέρμονας ταύτας ἐκτάσεις.

Χιόνες καὶ πάγοι, πάγοι καὶ χιόνες πανταχοῦ ἔνθα τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου ἐξικνεῖται.

Ἐν τῷ Καυκάσῳ τούναντίον ἡ φύσις, οἱ ἄνθρωποι, τὰ ἔθιμα, τὸ πᾶν μεταβάλλεται.

Φυσικῶς ἡ Καυκάσια διαιρεῖται εἰς διακεκριμένας ζώνας. Τὰ προκρυκάσια πεδία ἀποτελοῦσι φυσικὴν συνέχειαν τῶν στεππωδῶν χωρῶν.

Τὸ δυτικὸν τμήμα κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Κουβὰν πλούσιον εἰς μαύρην γῆν (*humus*) ἀποτελεῖ γονιμωτάτην κοιλάδα παρέχουσαν βλάστητιν ἀκμαιστάτην, ὀρειλομένην καὶ εἰς τὸ πολὺ ὄδρον τῆς χώρας Ὡς ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν φυσικῶν τούτων ζωνῶν τὸ κλίμα καὶ ἡ χλωρὴ τῆς Καυκάσιος παρουσιάζουσι κατὰ τὰ διάφορα μέρη οὐσιώδεις διαφοράς.

ὑπὸ τοὺς προθούρους τῆς κυρίας ἀλύσσεως τῶν Καυκασίων ὄρεων ἐκτείνεται εὐρεῖα κοιλὰς προασπιζομένη βορειόθεν ὑπὸ συνεχοῦς κορυφοσειρᾶς, ἔχουσα δὲ μῆκος 800 βερστίων (βερστά = 1065 περίπου μέτρα) καὶ ὑπενθυμίζουσα ὡς ἐκ τοῦ θερμοῦ κλίματος καὶ τῆς ἀξιοσημειώτου αὐτῆς γονιμότητος τοὺς λειμῶνας τοῦ Μισσισιπῆ.

Οὐχ ἥττον δὲ καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Ριῶνου (Φάσιδος) παρουσιάζει εὐφορίαν ἀνήκουστον. Εἶναι δὲ ἀμμώδης, ἔχουσα μέσσην θερμοκρασίαν + 110 καὶ ἀναμφιρρήστως ἡ πλουσιωτέρα εἰς βλάστησιν χώρα τῆς Ρωσσίας ἐπικληθεῖσα ὡς ἐκ τούτου Ρωσσικὴ Βρασιλία.

Κυπάρισσοι, θυῖαι, δάφναι, μύρτοι, καυκάσιοι φοῖνικες, ἐρυθρόζυλα, βιγνολίαι, μαγνολίαι καὶ ἄλλα τοιαῦτα φυτὰ συμπλεκόμενα μετὰ διαφόρων ἀναρριχητικῶν ποῶν καὶ θάμνων, ἀποτελοῦσιν ἀναμῖξ μετὰ ἀζαλιῶν, ροδοδένδρων, καὶ ἀγρίων ἰάσμων δάση ἀδιάσπαστα, κατέχοντα μεγίστας ἐκτάσεις. Ἡ πεδιάς ὁμως τοῦ Κύρου (Κούρ) δὲν παρουσιάζει τὴν αὐτὴν γονιμότητα ἐξαιρουμένης μόνον τῆς Καχετίας, πεφημισμένης διὰ τοὺς οἶνους τῆς.

Ζωολογικῶς καὶ βοτανικῶς ὁ Καύκασος εἶναι πλου-

σιώτατος καὶ οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι, ἀφοῦ ἡ χώρα αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ὄριον δύο διαφόρων κόσμων, οὔσα οὕτως εἰπεῖν τὸ μεταίχμιον Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ φυσικῶς ἔχει μέχρι τινὸς βαθμοῦ τὸν πλοῦτον ἀμφοτέρων τῶν ἡπείρων, ἐπομένως ἡ Χλωρίς καὶ ὁ Φαῦνος ἀντιπροσωπεύονται ἐνταῦθα δαφυλῶς καὶ διὰ τύπων καινοφανῶν δι' ἑκατέραν τῶν ἡπείρων μεμονωμένως. Ἀναφέρω ὡς ζῶα χαρακτηριστικὰ τοῦ Καυκάσου τὸν βίσωνα (*Bos uzus Gm.*) ἢ βόνασον, εἶδος ἀγρίου βουβάλου, ἐκλιπόντος ἤδη ἀπὸ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης· τὸν ἄγριον ἵππον (*tourpan*), τὴν καυκάσιον ἰβήκα (*capra caucasica*), τὸν ὀφίονα (*ovis mufoli*), τὴν ἱρβίδα, εἶδος παρδάλεως (*Felis irbis*), τὸν κάστορα, τὴν ὕαιναν, τὸν ἀδηφάγον (*gulo borealis*), ρωσιστὶ ροσομάχα, τὸν λεοπάρδαλιν. Ἐκ τοῦ πτερωτοῦ κόσμου ἀξιοπαρατήρητα εἶναι οἱ κύκνοι, διαιτῶμενοι ἐντὸς ποταμῶν, οἱ γυπάετοι, οἱ τετράονες, οἱ ἀτταγῆνες, αἱ μεγάλαι ὀρειναὶ πέρδικες (*Megaloperdix Caucasica*), οἱ τέτριγες ρωσ. στρέπετ, αἱ ὠτίδες καὶ ἰδίως οἱ φασιανοὶ (*Phasianus colchicus*), ὧν πατρίς θεωρεῖται ἡ περὶ τὸν Φάσιν χώρα, ὁπόθεν οἱ Ἀργοναῦται μετέφερον αὐτοὺς εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἐξ ἧς ἐκλήθησαν Φασιανοὶ ὄρνιθες.

Ἰχθυὲς ἀλιεύονται ἄφθονοι καὶ πολυεῖδεις ἐν τοῖς ποταμοῖς, ὧν τινὲς εὐγεστότατοι π. χ. εἶδη τινὰ ἀντακρίων (οἷον ὁ ἔλλοψ κοινῶς στουριόνι ἢ κοκκινόψαρο (*esturgeon* ρωσ. *osêtr*), ὁ ὀξύρρυγχος (*Acipeuser huso* ρωσ. *bêluga*), ὁ καλλιῶνυμος (*Ac. ruthenus* ρωσ. *sterliad*) ἐξ ὧν τὸ χαυγιάριον, κυπρίνοι (*Cyprinus carassio* ρωσ. *karass*), ἄβραμίδες, ἀνθίαι (ρωσιστὶ *schetchouka*, ἐπιστημονικῶς *Esox lucius*, ἐν Θεσσαλίᾳ κ. τούρνα), γλάνιδες, πέρκαι, ρόμβοι, κ.λ.π.

Ἀφίνων τὰ βασίλεια τῶν ζῶων καὶ φυτῶν ἔρχομαι ἤδη ἐπὶ τὰ ὀρυκτά, ἅτινα ἡ φύσις παρήγαγεν ἐν δαφυλείᾳ ἐπίσης ἐνταῦθα, τὰ τε κυρίως μέταλλα ὅσω καὶ τὰ καύσιμα ὀρυκτά. Οὐδαμοῦ γῆς ὑπάρχει χώρα πλουσιωτέρα εἰς νάφθαν ὥς αἱ ὑπάρχειαι τοῦ Καυκάσου. Ἀπὸ τοῦ Πετρώψκ (*Bor. Δαγεστάν*) παρὰ τὴν Τεμίρ-Χάν-Σούραν, ἔνθα τὰ ὄρη τερματίζονται, ἐκτείνεται κοίτη νάφθας κατὰ μῆκος τῆς βορείας κλιτύος τῆς ἀλύσσεως τοῦ Καυκάσου.

Ἐν τῇ ἐντεῦθεν τοῦ Κουθάν χώρα, οὐ μακρὰν τῆς ἡμετέρας πόλεως Νοβορωσίησκ, ὁμοίως ἐξάγεται ἀπο 60ετίας καὶ πλέον νάφθα, ἀμιλλωμένη τῇ διασήμεν Πενσυλθανικῇ.

Αἱ ἀφθονώτεραι ὁμως πηγαὶ κεῖνται παρὰ τὴν Βαχοῦ.

Ἐν ὅλῃ τῇ Καυκάσιᾳ παράγεται νάφθα καὶ ἄλλα ἐξ αὐτῆς

προϊόντα, περί τὰ 365,000,000 πουτίων (1 πούτ=12 ὀκάδ. καὶ 320 δράμ.)

Ὅρυκτά ὁ Καύκασος ἔχει τὰ ἐξῆς: μεταλλεύματα χρυσοῦ, ἀργύρου (ιδίως γαληνίτην), μολύβδου, χαλκοῦ, ψευδαργύρου, κοβολτίου, νικκελίου, ὑδραργύρου, μαγγανησίου, σιδήρου, ἀρσενικοῦ· ἐκ τῶν ἀλάτων νίτρον, σόδα, ἄλας Γλάουβερ (θεικὸν νάτρον), μαγειρικὸν ἄλας, μαγνησίαν, στυπτηρίαν· ἐκ δὲ τῶν καυσίμων καὶ λοιπῶν ὀρυκτῶν, θεῖον, γραφίτην, λιθάνθρακκα, γαγάτην, τύρφη, γύψον, μάρμαρα διάφορα, λιθογραφικὰς πλάκας, ἄσβεστον διαφόρων εἰδῶν, οἰκοδομησίμους λίθους κλ.

Μεταλλικὰ ὕδατα. Οὐδαμοῦ πιθανῶς ὑπάρχουσιν ἐν τόσῃ στενῇ περιφερείᾳ πλείοτεραι καὶ ποικιλλότεραι πηγαὶ ἱαματικῶν ὑδάτων, ὥς ἐν τῇ Καυκασίᾳ. Ἐκτείνονται παρὰ τὴν γραμμὴν (δυτικῶς) τοῦ σιδηροδρόμου Ροστὼβ Βλαδικαυκάς (τὴν κατασκευασθεῖσαν τῷ 1864 ἐπὶ ἐκτάσεως 650 βερστίων, διατέμνουσαν δὲ τοὺς νομοὺς Κουβάν, Σταυρουπόλεως καὶ Τέρσκι) κείμεναι ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς πόλεως Πιατηγὸρσκ συνδεομένης διὰ κλάδου μήκους 25 χμτρ. πρὸς τὸν σταθμὸν Μινεράλνιγλαβοδεὶ (=Θέρμαι). Διαιροῦνται δ' εἰς 4 κατηγορίας:

1) «Τὰ θειουχο-αλκαλῶδη τῆς Πιατηγόρσκις. 2) Τὰ σιδηροῦχα τῆς Ζελιεζνοβόδσκις. 3) Τὰ ἀλκαλικά τῆς Ἑσεντουκῆς καὶ 4) Τὰ ὀξυανθρακικά τῆς Κισλοβόδσκις.

Ἡ τελευταία κεῖται εἰς τὸ τέρμα τῆς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως, ἀπέχουσα 60 χμτρ. τῆς κυρίας γραμμῆς. Τοιοῦτός τις εἶναι ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν ὁ Καύκασος.

Γ'.

Γεωργία.—Βιομηχανία.—Κτηνοτροφία.—Ἀλιεία.—Προϊόντα
Ἐμπορίου.—Συγκοινωνία.—Πόλεις.

Ἡ Καυκασία, καίτοι εὐμοιροῦσα πάντων τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων, ἀναλόγως δὲν εἶναι τόσῳ παραγωγική.

Πολλοὶ κλάδοι τῆς γεωργίας εἶναι λίαν παρημελημένοι, ὥς ἡ κηπουρικὴ, ἥς προϊόντα χρησιμοποιοῦνται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τοπικὴν κατανάλωσιν. Μᾶλλον ταύτης ἀνεπτυγμένοι εἰσὶν ἡ ἀμπελοουργία καὶ ἡ σηροτροφία παράγουσα περί τὰς 180,000 πουτίων νωπῶν βομβυκίων.

Ἡ σιτοπαραγωγὴ ὑπολείπεται ἀρκετὰ ἀναλόγως τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους, ἀνεπτύχθη δὲ κυρίως ὑπὸ τῶν προσφάτως ἐγκαταστάντων ρώσων ἀποίκων.

Πλὴν τῶν δημητριακῶν τὸ ἔδαφος τῆς Καυκασίας εἶναι ἐπιδε-

κτικὸν πρὸς εὐδοκίμητιν ὀρύξης, σακχαροκαλάμου, βάμβακος. ροιῶν, καπνοῦ καὶ ἄλλων φυτῶν τῶν θερμότερων κλιμάτων, ἀλλ' ἡ θεραπεία τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν εἶναι λίαν στοιχειώδης. Ἐπίσης ἐγένοντο ἔντισι σημείois ἀπόπειραι πρὸς ἐγκλιμάτισιν τῆς ἐλαίας.

Ἡ κτηνοτροφία παρὰ τοῖς Κοζάκοις καὶ Ὀρεινοῖς εἶναι ἀρκούντως προωδευμένη, ἀποτελοῦσα τὴν κυρίαν ἀσχολίαν καὶ τὸν πόρον τῶν κατοίκων ἀπὸ παναρχαίων ὡς φαίνεται χρόνων, διότι καὶ ὁ Ἡρόδοτος που λέγει «[Οἱ Μασσαγέται] σπείρουσι δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων». Περὶ τὴν ἵπποτροφίαν εὐδοκιμοῦσι κυρίως οἱ Καβαρδῖνοι τοῦ Τερέκ. Ἐνιαχοῦ καταγίνονται περὶ τὴν ταπητουργίαν εὐρύτερον δὲ περὶ τὴν μελισσοκομίαν. Ἡ ἀλιεΐα εἶναι εἰς ἀρκετὸν βαθμὸν προωδευμένη, ἰδίως κατὰ τὰ ἀνατολικά. Ἡ μεταλλουργία λίαν ἀτελής, παρὰ τὸν ὀρυκτολογικὸν πλοῦτον τῆς χώρας.

Ἐπὶ Παύλου τοῦ Α' καὶ ἐφεξῆς ἡ Καυκάσια ἐποίησεν ἱκανὰ βήματα πρὸς τὴν πρόδον, ἥς πρώτη ἀφετηρία θεωρητέα ἡ κατασκευὴ σιδηροδρόμου ἐπὶ τοῦ βορ. Καυκάσου (ἀπὸ Ροστῶβ εἰς Βλαδिकाυκάς) καὶ ἐν τῇ Ὑπερκαυκάσιᾳ ἀπὸ Πότι καὶ Βατούμ εἰς Βαχοῦ τῆς Κασπίας διὰ μέσου Τιφλίδος καὶ Ἐλισαβετουπόλεως.

Πρὸ δεκαετίας ἡ κυρία γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Ροστῶβ Βλαδικαυκάς συνεδέθη πρὸς τὸ Νοβορωσίησκ τοῦ Εὐξείνου, διὰ κλάδου ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Τιχορέτσκαια καὶ διατέμνοντος τὸν νομὸν τοῦ Κουβάν ἀπτομένου δὲ (κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ ἀκριβῶς) καὶ τῆς Αἰκατερινοδάρης πρωτευούσης πόλεως τοῦ νομοῦ, καὶ ἔχοντος μῆκος 255 σταδίων.

Οὕτω δὲ νῦν τὴν χειμερινὴν περίοδον, καθ' ἣν ἡ Ἀζοφικὴ θάλασσα ἀποκλείεται ὑπὸ τῶν πάγων, πάντα σχεδὸν τὰ σιτηρὰ τοῦ βορ. Καυκάσου καταλήγουσιν εἰς Νοβορωσίησκ (φορτωνόμενα ἐντεῦθεν διὰ τὴν Εὐρώπην) ἐξαίρουμένων τῶν τοῦ ἄνωθεν τῆς διακλαδώσεως τμήματος τῆς γραμμῆς — ὄντος πολλῶ ἐλλάσσονος τοῦ ἐπιλοιποῦ — ἅτινα ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ ναύλου φυσικῶς στέλλονται εἰς Ροστόιον.

Πρὸ δετίας συνετελέσθη ἕτερον τμήμα τοῦ αὐτοῦ σιδηροδρόμου, προεκταθείσης τῆς γραμμῆς ἀπὸ Βεσλάν (ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ Βλαδικαυκάς) ἐκ Πετρώσκ τῆς Κασπίας Θαλάσσης.

Πρὸ διετίας δὲ σχεδὸν ἐπερατώθη καὶ μέγα μέρος ἐτέρου κλάδου ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Καβκάσκαγια, ὀλίγῳ κάτωθεν τῆς Τιχορέτσκαιας καὶ καταλήγουσα εἰς Σταυρούπολιν.

Νέα δὲ γραμμὴ πολὺ σπουδαιότερα σχεδιάζεται, ἥτις θέλει ἐνώσει τὸ σύμπλεγμα τοῦτο μετὰ τῆς πόλεως Τσαρίτσιν. Ταύτης

ἐκτελεσθησομένης ὁ λιμὴν τῆς Νοβορωσίησκ θέλει ἀναπτυχθῇ ἔτι μᾶλλον, διότι τότε μέγα μέρος τῶν προϊόντων τῶν εὐφόρων ἐκείνων πεδιάδων τοῦ Βόλγα θέλουσι καταλήγει εἰς τὴν πόλιν μας.

Ὁμοίως κατασκευάζεται σιδηρόδρομος μεταξύ Βακού καὶ Πετρώσκη καὶ μεταξύ Τυφλίδος καὶ Κάρς. Ἔτερα δὲ συμπλέγματα εὕριστονται ὑπὸ μελέτην.

Δ'.

Λιμένες. — Πόλεις. — Τινὰ περὶ Νοβορωσίησκ. — Ἕλληνες κάτοικοι. — Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ραοί.

Αἱ κυριώτεραι πόλεις καὶ τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τῆς περιοχῆς τοῦ Εὐξείνου, Κουβάν καὶ Σ-αυρουπόλεως εἰσὶ τὰ ἐξῆς, ἅτινα καὶ ἀποτελοῦσι τὸ κύριον θέατρον τῆς δράσεως τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, ἰδίως τῶν ἐμπορευομένων τὰ δημητριακά, ἔνθα καὶ ἐξέχουσαν κατέχουσι θέσιν.

Λιμένες ἀξιολογώτεροι εἶναι Ἴον Νοβορωσίησκ εἶτα δὲ Ἀνάπα, Βέϊσκ, Γεμρούκ καὶ Ταμάν, Τουαφέ καὶ Σότσι.

Πόλεις δὲ ἡ Αἰκατερινοδάρη (πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ), εἶτα δὲ πλὴν τῶν ἄνω παραλίων ἡ Μαϊκόπ καὶ Ἀρμαβήρ, Ἀχταρί καὶ Γεώργιουσκ.

Ἡ Αἰκατερινοδάρη (πρῶην Τμουτουρακάν εἶρα τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῶν Κοζάκων τοῦ Κουβάν ἰδρύθη τῇ 1794 κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ὑπάνιος (Κουβάν), ἔχει περίχωρα βαλτώδη, ὡς ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων τῶν ὁποίων ἐπιπολάζουσιν ἐλαιογενεῖς πυρετοί. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ ἔτους εἶναι 10, 9 ο)ο Κελσ., δηλ. ὡς ἡ τῶν Παρισίων.

Σώζονται ἐν αὐτῇ τὰ ἐρείπια παλαιοῦ φρουρίου. Κάτοικοι περὶ τὰς 70 χιλιάδας, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν κηπουρικὴν, κτηνοτροφίαν, ἀλιείαν καὶ ἐμπόριον. Σιτηρὰ ἐργάζονται ἀρκετά. Πρὸ πάντων ὁμως καλλιεργεῖται εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς ὁ καπνὸς οὗ ἐκτεταμένοι φυτεῖαι ὑπάρχουσι, κυρίως εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐλλήνων Ἀνατολιτῶν. Ἀριθμεῖ ἡ πόλις αὕτη ὑπὲρ τὰ 150 διάφορα ἐργοστάσια. Τρεῖς τοῦ ἔτους δὲ γίνεται ἐμπορικὴ πανήγυρις.

Ἐχει ὁδοὺς κανονικάς, κήπους καὶ πλεῖστα δημόσια καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. Ἐν αὐτῇ οἰκοῦσιν Ἕλληνες περὶ τοὺς 400 μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὑπερδιπλάσιοι δὲ εἰς τὰ πέριξ.

Ἀνάπα (διαμέρισμα Τεμρούκ) παρὰ τὴν ἀρχαίαν Γοργυπία ν Β.Δ. τοῦ Νοβορωσίησκ κειμένη καὶ ἔχουσα λιμένα οὐχὶ τόσον ἀσφαλῆ, ὑποκείμενον εἰς ΝΔ. ἄνεμον, ἥτις κατὰ τὰς

ἀρχὰς τοῦ 19 αἰῶνος ἦτο ἰσχυρὸν φρούριον ἰδρυθὲν τῷ 1781.
Ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 400 Ἕλληνας.

Γέησκ, ἐπὶ τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Γέη, 210 στάδια μακρὰν τῆς Αἰκατερινοδάρης με ἀσφαλῆ λιμένα, ἰδρυθεῖσα τῷ 1848 με 35 χιλ. κατοίκων καὶ ζωηρὸν ἐμπόριον.

Τεμροῦκ ἐπὶ τοῦ δέλτα τοῦ Κουβάν ἐν τῇ Ἀζοφικῇ, παρὰ τὸ στόμιον αὐτῆς ὠκοδομημένη ἐπὶ ὁμωνύμου παλαιᾶς ταταρικῆς πολίχνης.

Μαϊκόπη, μεσογειῶς κειμένη ΝΑ. τῆς Αἰκατερινοδάρης. Ἰδρῦθη τῷ 1858. Τῷ δὲ 1878 ἐκηρύχθη πόλις καὶ ἤρχισε νὰ ἀκμάζη. Κάτοικοι περὶ τὰς 40 χιλ. ἀσχολούμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν, τὴν καπνοπαραγωγὴν καὶ κτηνοτροφίαν. ἔχει 5 ἐκκλησίας, 1 συναγωγὴν καὶ διάφορα ἐργοστάσια (ὕπὲρ τὰ 120). Ἕλληνες οἰκοῦσιν αὐτόθι ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπὲρ τοὺς 200. καὶ μετὰ τῶν πέριξ χωρίων ὑπὲρ τοὺς 600.

Ἀρμαβήρ. (Τμήμα Λαμπίνσκης) μεσογειῶς κείμενον ἐπὶ τοῦ Κουβάν καὶ ἀπτόμενον τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Ροστώβ-Βλαδικαυκάς, ἔχον πληθυσμὸν ὑπὲρ τὰς 15 χιλ. καὶ μέγα ἐμπόριον σιτηρῶν, ξυλείας, δερμάτων καὶ ἰδίως ὑφασμάτων. Ἰδρῦθη τῷ 1848 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Zass ἀποικίσαντος ὧδε ὀρεινοὺς Ἀρμενίους διεσπαρμένους πρῶτην μεταξὺ τῶν Τατάρων. Ἡ πολίχνη αὕτη ἔχει ὁδοὺς εὐρυτάτας, μεγάλας καὶ καλὰς οἰκοδομάς, ἐκτεταμένην ἀγορὰν τροφίμων καὶ ναοὺς ρωσικὸν καὶ ἀρμενικόν. Διατρίβουσιν ἐνταῦθα περὶ τοὺς 50 Ἕλληνας, ἀσχολούμενοι πάντες εἰς τὰ σιτηρά.

Κρίμσκαγια χωρίον κείμενον παρὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου 80 στάδια μακρὰν τῆς Αἰκατερινοδάρης με πληθυσμὸν 10 χιλιάδων περίπου κατοίκων, ἔχει Ἕλληνας (300—400) μετὰ καὶ τῶν περιχώρων (800—1000) περὶ τοὺς 1300. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει Ἑλληνικὴ ἐκκλησία καὶ σχολεῖον συντηρούμενα διὰ συνεισφορῶν.

Τὸ Νοβορρωσσίησκ μετὰ τοῦ χωρίου Καμπαρδίνα κα κειμένου εἰς δίωρον ἐντεῦθεν ἀπόστασιν καὶ Γκελενδζὺκ ἔχει ὑπὲρ τοὺς 1500 Ἕλληνας διαφόρων προελεύσεων, ὧν τὰ 3)4 περίπου Ἀνατολῖται.

Τὸ Νοβορρωσσίησκ ἀπέχει τριῶρον τῆς Ἀσίας Β. Δ. Ἰδρῦθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τουρκικοῦ φρουρίου τοῦ Σοδζοῦκ-καλέ, ὅπερ ἐκτίσθη τῷ 1722 τῷ δὲ 1812 κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ῥώσων, εἰς οὓς πασεχωρήθη ὀριστικῶς τῷ 1829, ὡς καὶ ἡ Ἀνάπα διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀσήμαντος μέχρι τοῦ 1886,

συνδεθεῖσα κατόπιν μετὰ τῆς κυρίας γραμμῆς τοῦ Καυκάσου, ἀνε-
πτύχθη γιγαντιαίως βήμασι καταστᾶσα ὁ πρῶτος λιμὴν τοῦ
Καυκάσου, καὶ ἰδίως μετὰ τὴν συντέλεσιν τῶν λιμενικῶν καὶ
ἄλλων κολοσισαίων δημοσίων ἔργων καὶ δὴ τοῦ μοναδικοῦ καθ'
ὄλην τὴν Εὐρώπην εἰς τὸ εἶδος του πελωρίου ἡλεκτρικοῦ ὑψω-
τῆρος (Elevator) γενομένου τῷ 1894 κατ' ἀμερικανικὸν πρότυπον.
Διὰ τοῦ ὑψωτῆρος τούτου, οὗ ἡ ἀξία μετὰ τῶν διαφόρων παραρ-
τημάτων ἀνῆλθεν εἰς 4,000,000 ρουβλίων, τὰ σιτηρὰ ἀνυψούμενα
ἐκ τῶν βαγονίων, φορτίζονται δι' ἐναερίου ταινίας, περιστροφικῶς
κινουμένης, εἰς τὰ ἀτμόπλοια. Οὕτω δύνανται νὰ φορτωθῶσιν ἐν
μικρῷ ὥρᾳ κατὰ μέσον ὅρον 1200 ψάθαι (ἡ ψάθα=128 ὀκάδας),
χρησιμεύει δὲ ὁ ὑψωτὴρ καὶ ὡς σιτοβολῶν δυνάμενος νὰ περι-
λάβῃ 300,000 ψάθας.

Ἡ πόλις Νοβορωσσίησκη ἔχει ὑπὲρ τὰς 25,000 κατοίκων, οἰ-
κοδομὰς δὲ λιθίνους περὶ τὰς 1400, 2 ἐκκλησίας, 2 προγυμνάσια, 3
προκαταρκτικὰς σχολὰς, 2 ἰδιωτικὰς, καὶ 11 διάφορα ἐργοστάσια.

Παρὰ τὴν πόλιν εὐρηναὶ ἀξιόλογα λατομεῖα καὶ καμινευτήρια
ὕδραυλικῆς ἀσθέστου (τσιμέντο) Δημητριακὰ καὶ ἐλαιώδη σπέρ-
ματα ἐξάγει· ἡ Νοβορωσσίησκη περὶ τὰς 4,000,000 ψάθας ὁμοίως
φορτῶνεται ἐντεῦθεν μέγα ποσὸν νάφθης καὶ πετρελαίου προερχομέ-
νων ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ δὴ τῶν παρὰ τὴν Καυκασίαν πόλεων.

Ἐχει λιμένα ἄρκετὰ καλόν, προστατευόμενον ὑπὸ κυματοθραύ-
στου πολυδαπάνου. ἐσχάτως συντελεσθέντος. Ἐν Νοβορωσσίησκη
διαμένουσι πλεῖστοι Ἕλληνες ἀσχολούμενοι κυρίως εἰς τὸ ἐμπό-
ριον τῶν σιτηρῶν. Παρὰ τὴν Νοβορωσσίησκη ἔκειτο πάλαι ποτὲ ἡ
πόλις Βάτα ἀποικία τῶν Μιλησίων.

Τὸ Τουαψέ, ἕτερος λιμὴν νοτίως τῆς Νοβορωσ. μετὰ 1,500
κατοίκους, ἔχει 150—200 Ἕλληνας. Ἡ μόνη παραγωγὴ τοῦ τὰ
κάστανα.

Ἡ Djoubha μετὰ τὴν Νοβορωσσίησκη καὶ Τουαψέ, κατοικου-
μένη ὑπὸ 800—1000 κατοίκων, ἔχει Ἕλληνας 80—100 (Ἀνα-
τολίτας).

Τὸ Sotchi, περαιτέρω τῆς Djoubha, ἔχει ἐπίσης Ἕλληνας τινάς,
περὶ ὧν δὲν ἠδυνήθη νὰ πληροφορηθῶ.

Τὸ Βατούμ, καίτοι μὴ ὑπαγόμενον εἰς τὸ Κουδάν, σημειῶ
ἐν παρόδῳ ὅτι ἔχει περὶ τοὺς 1500 Ἕλληνας.

Ἡ Μερτζάνα, νοτιονατολικῶς τῆς Ἀνάπας, ἔχει περὶ
τὰς 10 ἑλληνικὰς οἰκογενεὰς μετὰ ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ scho-
λεῖον. Ἐπίσης καὶ εἰς τὰ ἐξῆς χωρία εὐρηναὶ ἱκανοὶ Ἕλληνες :

Βίτζο, ἀνατολικῶς τῆς Ἀνάπας εἰς ἀπόστασιν 11)² ὥρας.
Κατοικεῖται ὑπὸ 500 ψυχῶν, ὅλων Ἑλλήνων Ἀνατολιτῶν μετὰ

ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον. Βασίλειεβα πρὸς δυσμὰς τοῦ Νοβορωσσίησκ (1 1)2 ὥραν), κατοικεῖται ὑπὸ πλεόν τῶν 20 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν.

Κοτκαόϊ, ἀνατολικῶς τῆς Ἀνάπας μὲ 500 κατ ἅπαντας Ἕλληνας ἐξ Ἀμισοῦ, ἀσχολουμένους περὶ τὴν θεραπείαν τῆς νικοτιανῆς καὶ ἔχοντας ἑλλην. ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον.

Τὸ Σουχοῦμ - καλέ, λιμὴν καὶ πόλιν ἱστορικὴν, περιέχει ὑπὲρ τοὺς 400 Ἕλληνας, ὑπάγεται ὁμως εἰς τὸ Κυβερνεῖον Κουταίδος Ἐπὶ τοῦ κλάδου τῆς Νοβορωσσίησκ ἀπαντῶμεν τὸ χωρίον Κορενόφκα παρὰ τὸν σταθμὸν Stanitchnaya, σπουδαῖον σιτοπαραγωγικὸν κέντρον, οὗ τὸ ἐμπόριον τῶν δημητριακῶν εἶναι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, συμποσούμενων μετὰ τῶν παρακειμένων σταθμῶν Βίσελχου καὶ Πλατνίροβκα εἰς 50 περίπου. Πρὶν ἦσαν πολυαριθμότεροι, ἀλλὰ πρό τινας μετώκησαν. Τίχορ-έτσκαϊα (ὀπότεν ἄρχεται ὁ κλάδος Νοβορωσσίησκ) Μαλ-ορωσίσκαϊα καὶ Καυκάσκαγια. Οἱ σταθμοὶ οὗτοι πρὸ 3—4 ἐτῶν ἦσαν διαμονὴ πολλῶν Ἑλλήνων, οἵτινες μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρομικοῦ τμήματος τῆς Σταυρουπόλεως μετηνάστευσαν οἱ πλείστοι εἰς τὸν νέον τοῦτον κλάδον, ὅπου μετετέθη καὶ τὸ κέντρον τῶν ἀγορῶν. Σήμερον δὲ ἀπομένουσιν ἐν τοῖς ἄνω τρισὶ σταθμοῖς μόλις ἴσως 100 Ἕλληνες, ὧν οἱ 60 ἐν Καυκάσκαϊα, ὅπου ὑπάρχει λέσχη ἀρκετὰ καλὴ παρακμάσασα ἤδη μετὰ τὴν μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ψυχὴν αὐτῆς. Φαντασθῆτε ὁποῖαν εὐφρόσυνον ἐντύπωσιν μοὶ ἐνεποίησε πρὸ τριετίας διελθόντι ἐκεῖθεν κατὰ τινα μεγάλην ἐορτὴν καὶ παρευρεθέντι εἰς χοροεσπερίδα τῆς ἐν λόγῳ λέσχης, ν' ἀκούσω τὴν μουσικὴν ἀνακρούουσαν μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ καυκάσιων χορῶν καὶ ἐθνικοὺς ἑλληνικοὺς (καλαματιανοὺς κλπ.) καὶ νὰ ἴδω τόσα ζεύγη χορεύοντα αὐτοὺς! ἐν οἷς καὶ ῥώσσας κυρίας. Πρὸς στιγμὴν ἐφαντάσθην ὅτι εὐρίσκομαι ἐν Ἑλλάδι, διότι καὶ πανταχόθεν πέριξ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἤκουετο.

Ἦδη δ' ἐρχόμενος εἰς τὸ πρὸς τὴν Σταυρούπολιν ἐσχάτως περατωθὲν τμήμα τοῦ σιδηροδρόμου Ῥοττόβ-Βλαδικαυκάς, τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Καυκάσκαγιας, σημειῶ ὅτι βιοῦσι καὶ ἐμπορεῦνται αὐτόθι ἐν τοῖς σταθμοῖς Νοβοαλεξάνδρουκα, Ἰζομπίλναγια, Νοβοτρόιτσκα καὶ Μιχαήλωκα περὶ τοὺς 200 καταγόμενοι κυρίως ἐκ Πελοποννήσου.

Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ 20 περίπου ἐκ τῶν ἡμετέρων Ἀλατσάτων.

Λόγου συμπεσόντος ἀναφέρω ὅτι ἐν ὅλῃ τῇ Ῥωσίᾳ οἰκοῦσι τὴν σήμερον Ἀλατσατεῖς ἀκριβῶς 40.

Ἑλληνικοὶ ναοὶ καθ' ὅλον τὸν Βόρειον Καύκασον ὑπάρχουσιν 7 ἐν τοῖς ἐξῆς χωρίοις : Κρίμσκαγια, Καμπαρδίνκα, Μερτζάνκα, Βήτιζωφ. Κοτακοί, Ἀστογάη καὶ Βασιλιέφκα.

Σχολεῖα δὲ 5 ἐν τοῖς χωρίοις Κρίμσκαγια, Βήτιζωφ, Κατακοί, Καμπαρδίνκα καὶ Μερτζάνκα.

Ε'.

Ἀνατολῖται καὶ λοιποὶ Ἕλληνες. — Χαρακτηρισμὸς αὐτῶν —
Γλωσσικὸν ἰδίωμα.

Τοὺς ἡμετέρους ὁμοθενεῖς δύναται τις νὰ διαιρέσῃ εἰς τὰς ἐξῆς δύο μεγάλας κατηγορίας :

1ον) τοὺς Ἀνατολίτας, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν μεγάλην πλειονοψηφίαν. Εἶναι δὲ οἱ πλεῖστοι ὑπήκοοι Ὀθωμανοὶ καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἰδίως τῶν καπνῶν.

2ον) τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας, ἐμπορευομένους κυρίως τὰ σιτηρὰ καὶ ὀρμωμένους τοὺς πλείστους ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου — μάλιστα ἐκ Πελοποννήσου καὶ Ἰονίων νήσων — ἐπίσης δὲ καὶ ἐκ Τουρκίας ἰδίως Χιακῆς καὶ Βυζαντινῆς καταγωγῆς.

Οἱ Ἀνατολίται κατὰγονται ἐκ τῶν πόλεων Τραπεζοῦντος, Σινώπης, Κερασσοῦντος, Ἀμισσοῦ καὶ ἄλλων τοῦ Πόντου καὶ οἰκοῦσι κυρίως τὰς πρὸς τὸδ Εὐξείνιον πόλεις Ἀνάπαν, Σουχούμ, Τεμρούκ, ὁμοίως διὰ τὴν Αἰκατερινοδάρην μετὰ τῶν παρακειμένων σταθμῶν, ἀποτελοῦντες ἐνιαχοῦ συνοικισμοὺς ἀποκλειστικῶς ὑπ' αὐτῶν οἰκουμένους.

Κύριον ἔργον αὐτῶν εἶναι ἡ καλλιέργεια καὶ παρασκευὴ τῶν καπνῶν, ὧν ἡ εἰσαγωγὴ ὀφείλεται εἰς αὐτούς.

Ἐν τοῖς περίξ τῆς Αἰκατερινοδάρης ὑπάρχουσαι μεγάλαι ἐκτάσεις καπνοφυτειῶν θεραπευομένων ὑπ' αὐτῶν.

Τινὲς ἠυδοκίμησαν τὰ μέγιστα εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ εἶδους τοῦ του, ἐργαζόμενοι καὶ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ σχηματίσαντες ἀξίας λόγου περιουσίας.

Ὁ Ἀνατολίτης εἶναι ἐργατικός, ὀλιγαρχικὸς καὶ ὑπομονητικός, βιών μετὰ φειδοῦς ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἢ τοῦ μεγάλου εἰσοδήματος, ὃ προσπορίζει αὐτῷ ὁ ἰδρὼς τοῦ προσώπου του, καὶ κύριον μέλημα ἔχων νὰ ἐπιστρέψῃ ποτὲ εἰς τὴν γεννέτειραν, ἀφ' ἧς αἱ περιστάσεις αἱ δειναὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐκπατρισθῇ.

Παρὰ τὰ προτερήματα ὅμως ταῦτα ἡ μεγάλη πλειονότης αὐτῶν διάγει βίον ἥμισυ ζῆλῳ.

Τὸ γλωσσικὸν αὐτῶν ἰδίωμα ἀποτελεῖ δύσλητον κράμα ἀρχαϊζουσῶν λέξεων καὶ φράσεων μετὰ τουρκικῶν τοιούτων. Μετα-

χειρίζονται τὰ παρέμματα ἐνίοτε, τὸ ἀρνητικὸν μόριον οὐ καὶ ἄλλους τύπους ἐκλείψαντας ἀλλαχόθεν ἐκ τῆς δημώδους γλώσσης.

Ἄλλὰ παρὰ παρὰ τὰ «ἦνεγκα» (πρφ. ἦγ'κα) «ἀφοῦτος» «οὐκ ἔχω» (πρφ. κ'ἔχω) «τὰ ἡμέτερα παιδία» κλπ. ἀκούετε ἀναμίζει καὶ τὰ «τζάνουμ», «μπακαλούμ» καὶ πληθὺν ἄλλων τουρκικῶν λέξεων ἔτι μᾶλλον ἀήθων, ἃς ὁ ἄδαῆς τῆς γλώσσης ταύτης Ἑλληνὴν ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ.

Καὶ αὐτὰς δὲ τὰς ἐλληνικὰς προφέρουσι τόσον ἄλλοκότως καὶ ὑπὸ ἀήθη μορφήν, ὥστε ἀποβαίνουσι σχεδὸν ἀκατάληπτοι. μάλιστα ὅταν ὁμιλῶσιν ἐπιτροχάδην. Τοιαύτη τις εἶναι ἡ Λαζικὴ διάλεκτος, ὡς εἴθισται ν' ἀποκαλῆται ἐνιαχοῦ, ἀπὸ τὸν τόπον ἐνῶ εἶναι διαδεδομένη.

Πολλοὶ δ' ἄγνοοῦσιν ὅλως τὴν ἐλληνικὴν, τουρκόφωνοι ὄντες.

Περαιῶν ἐνταῦθα τὸν λόγον περὶ τῶν Ἀνατολιτῶν μεταβαίνω ἐπὶ τὴν ἐτέραν κατηγορίαν τῶν ἐν τῷ Καυκάσῳ Ἑλλήνων, ἣν πάλιν ὑποδιαίρω εἰς δύο κλάσεις.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην τὴν καὶ ὑπερτέραν θέσιν κατέχουσιν, μειοψηφοῦσαν ὅμως ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τάσσω τὴν προνομιοῦχον ἐκείνην κατηγορίαν, ἣτις εὐμοιρήσασα ἀνέκαθεν ὕλικῶν καὶ ἡθικῶν κεφαλαίων καὶ πάτης τῆς ἀπαιτουμένης μορφώσεως, εὗρεν ἐν Ῥωσσίᾳ ἐγκατασταθεῖσα ἑδαφος πρόσφορον εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ τάλαντου αὐτῆς.

Οἱ τοιοῦτοι Ἕλληνες ἐλθόντες ἐνταῦθα εἰς προγενεστέρας εὐτυχεῖς ἐποχὰς ἐκ τῶν ἡμετέρων χωρίων ἢ ἐκ τῆς Ἑσπερίας, ἱδρυσαν τοὺς μεγάλους ἐμπορικὸς οἴκους, δι' ὧν ἐτίμησαν τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, κρατήσαντες ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐν Ὀδησσῷ, Ταϊγανίῳ, Καυκάσῳ καὶ πανταχοῦ τῆς Νοτ. Ῥωσσίας σχεδὸν ὅλον τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον καὶ δὴ τῶν δημητριακῶν.

Περιττὸν ν' ἀναφέρω τὰ ὀνόματα τῶν Ῥοδοκανάκη, Σκαρμαγκᾶ, Πετροκοκκίνου, Νεγρεπόντη κλπ. ἅτε τοῖς ἀπανταχοῦ Ἕλλησι γνωστά, ἅτινα εἶναι ἀστέρες πρώτου μεγέθους καὶ ἀνταυγείας ἐν τῷ ἐμπορικῷ στερεώματι. Ὁ δὲ πρό τινας ἀποθανὼν ἐν Ταϊγανίῳ Μαρῆς Βαλλιάνος, ὁ ἐξαιρετικῶς ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀνελθὼν εἰς περιφανεστάτην περιωπὴν, γενόμενος ὁ κολοσσὸς τοῦ σιτεμπορίου, γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐπὶ μακρὸν ὑπῆρξεν ὁ γνώμων οὕτως εἰπεῖν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν Ῥωσικῶν σιτηρῶν.

Καίτοι δ' ἀπὸ τινων ἐτῶν ξένοι ἐμπορικοὶ οἴκοι καὶ δὴ Εὐρωπαϊκοὶ φέρουσι σπουδαῖον ἀντιπερισπασμὸν διὰ τῶν κερδοσκοπικῶν αὐτῶν τεχνασμάτων εἰς τοὺς ἐλληνικοὺς, οὐχ' ἦττον οἱ ἡμέτεροι, διακρινόμενοι πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐν συναλλαγῇ τιμιότητα δια-

τηροῦσι πάντοτε θέσιν ἐπίζηλον ἔν τε τῇ ἐπιτοπίῳ κυκλοφορία καὶ τῇ ἐξαγωγικῇ κινήσει.

Οὐχ ἦττον ἀξιέπαινος τυγχάνει καὶ ἡ δευτέρα κατηγορία τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἀπαρτίζουσα τὴν μεγάλην πλειονότητα, οἵτινες εἰς Ῥωσίαν καταφυγόντες ἄνευ ἄλλων ἐφοδίων συνήθως πλὴν τῆς—πολλάκις προβληματικῆς—προστασίας συγγενῶν ἢ συμπολιτῶν αὐτῶν προσγκατεστημένων ἐνταῦθα καὶ ἀπὸ ταπεινῶν τὸ στάδιον αὐτῶν ἀρξάμενοι, κατήντησαν ἀπὸ κατωτέρου ὑπαλλήλου νὰ προ-αχθῶσι κατ' ὀλίγον εἰς βαθμὸν εὐημερίας ἐξασφαλίζοντα τὴν τε ἰδίαν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν τύχην τῶν ἐν τῇ γενετείρᾳ ἐχόντων ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς αὐτῶν οἰκείων. Πολλοὶ μάλιστα ἀποκτήσαντες καὶ ἀξίας λόγου περιουσίας.

Ἐν Νοβοροσίησκ, Ἰούλιος τοῦ 1897.

Δ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ἀγαθοπουλικὴ ἐρώτησις.

Ὁ Ἀγαθόπουλος. —Τί ηλικίαν ἔχει τὸ καυμένο τὸ μικρό ;

Ἡ μητέρα. —Τριῶν μηνῶν.

Ὁ Ἀγαθόπουλος. —Καὶ εἶνε τὸ μικρότερό σας παιδί αὐτό ;